Vadžios įtemptos, jau atsargiai važiavo žemyn liūčių išgraužtu keliu, susirūpinęs Kristaus veidas šmėstelėjo pro veslią lapiją. Už pečių – balta svirno siena. Tomas paleido arklius laisvai, taip pravažiavo pro kapinių ąžuolus, po kuriais visiems laikams liko Magdalena, senelė ir Baltazaras. Giniai traukėsi už posūkio, priešais juos – nežinia. Ir vėliau, kai arkliai kopė įkalne, paskutinį kartą blyksteli Isa, pievose išsivingiavusi kilpomis.

Česlovas Milošas, *Isos slėnis*

Iš gimtųjų Ginių (t. y. Šetenių) romano herojus vienuolikametis Tomas išvažiavo kairiąja Nevėžio pakrante vedusiu Upytės keliu. Tokiu vardu kelias paminėtas XVII a. vidurio šaltiniuose. Juo į pavieto centrą Upytę buvo keliaujama iš Kauno: kelias ėjo per Vilijampolę, suko prie Raudondvario į šiaurę, ėjo per Babtus, Labūnavą, Kėdainius, Apytalaukį, Šetenius, Šventybrastį, Krekenavą iki kelių sankryžos prie Upytės. Ten kelias šakojosi – viena atšaka vedė į Biržus, kita – į Rygą. Teigiama, kad XV a. tai jau buvo prekybos traktas. Juo į Kauną ir Rygą pirkliai gabeno miško žaliavą. Kelio reikšmė išaugo XVII a., pradėjus eksportuoti javus. Šalia perkybos trakto iš pelningo verslo praturtėję dvarininkai kūrė sodybas.

Autentiška 11 kilometrų senojo kelio atkarpa tarp Repengių ir pėsčiųjų tilto per Nevėžį prie Surviliškio eina per vaizdingą Nevėžio slėnį. Jį romane *Isos slėnis* išgarsino Nobelio literatūros premijos laureatas, poetas, rašytojas, eseistas Č. Milošas.

Isos slėnis ypatingas tuo, jog čia yra daug velnių, daugiau negu bet kur kitur. Galbūt sutrūniję gluosniai, malūnai, pakrančių brūzgynai labai tinka būtybėms, kurios pasirodo žmonėms tik tada, kai pačios to nori.

Česlovas Milošas, *Isos slėnis*

Ignacogradas (dabar - Šlaitkalnis)

Iš pietų – stambių, išsikerojusių liepų alėjos, į šiaurę – šlaite suformuotos terasos ir jose iškasti tvenkiniai. Juos maitindavęs šaltiniuotas vanduo anuomet tekėdavo žemyn – iš vieno tvenkinio į kitą iki pat Nevėžio senvagės.

Tai – likučiai Ignacogrado dvaro sodybos peizažinio parko, ošusio Šventybrasčio pašonėje, į Šetenių pusę. Išlikęs Ignacogrado akcentas – buvusios dvaro bibliotekos griuvėsiai. Pirmojoje XIX a. pusėje tame klasicistinių formų vieno aukšto pastatėlyje dvaro savininkas Jokūbas Geištoras laikė apie 5 tūkstančius knygų, po biblioteka išmūrytame skliautuotame rūsyje – vyno ir konjako atsargas.

Dvaro sodyba Nevėžio šlaite Ignacogradu vadinosi nuo XVIII a. pabaigos iki Pirmojo pasaulinio karo. Įspūdingai skambantis šios sodybos pavadinimas – tai jos įkūrėjo Ignaco Zavišos išmonė. Tik neaišku, ar tai – savininko humoro, ar didybės išraiška. Tačiau užuomina akivaizdi: Ignacogradas skamba panašiai kaip Rusijos imperijos sostinė buvęs Petrogradas.

Tekstas: *Algirdas Juknevičius*

Redaktorė: *Audra Kairienė*

Dizainas: *Vaidas Špečkauskas*

Fotografija: *Vytautas Matkus, Vaidas Špečkauskas*

Leidėjas: *VšĮ Kėdainių turizmo ir verslo informacijos centras*

Šeteniai

Nuo kelio link namų eini alėja. Ji tarsi tunelis (tokios čia tankios liepos) leidžiasi net iki tvenkinio greta svirno. [...] už tvenkinio alėja vėl kyla, ir staiga priešais sušvinta gėlynas. Stovi baltas namas, toks žemas, jog, atrodo, jį prislėgė stogas, ant kurio lentučių kur ne kur patogiai įsitaisiusios auga samanos ir žolės.

Česlovas Milošas, *Isos slėnis*

Gimtuosiuose Šeteniuose Milošas patyrė vaikystės pasaulio atradimus: gamtos grožį, gimtinės jaukumą, žmonių dvasinį gilumą ir dosnumą.

Gimė jis sename XVIII a. dvare, įkurtame LDK didikų Siručių. Dvaras po 1885 m. prosenelio Simono Siručio dukros Juzefos Sirutytės vedybų su Skrebinų dvaro bajoru Zigmantu Kunatu atiteko Kunatams.

Šeteniai – gryniausia olandų tapyba. Jeigu atkreipsime dėmesį į kambarių šviesą ir išvaizdą, dar kažkokius natiurmortus – visa tai juk Olandija, septyniolikto amžiaus Olandija – apie senelių sodybą rašė Milošas.

Sovietmečiu sodyba buvo išdraskyta. Ja susirūpinta 1997 m., įsteigus Milošo gimtinės fondą. 1998 m. buvo pradėta vienintelio iš dvaro pastatų likusio svirno rekonstrukcija. Rekonstruotas svirnas tapo rezidenciniu konferencijų centru.

Peizažiniame parke, kurį 1830 m. įveisė Milošo prosenelis Sirutis, auga liepos, uosiai, ąžuolai, kėniai, klevai, kaštonai, lazdynai.

Šventybrastis

Šventybrastyje šventa viskas: Kristaus Atsimainymo bažnyčia, šventoriaus kapinaitės, 1863 m. sukilėlių kapai ir paminklas jų garbei, ąžuolų giraitės galiūnai ir vietos žmonių atmintyje gyva pagonių mitologija.

Šventybrasčio pavadinimas siejamas su šventu pagonių alku ir kairiuoju Nevėžio intaku Brastos upeliu. Šventoji alko ugnis, anot padavimo, rusenusi dabartinės Kristaus Atsimainymo bažnyčios vietoje. Teigiama, kad čia kadaise buvusią šventą pagonių vietą žymi pievoje, netoli bažnyčios rytinės sienos, kyšantis akmuo su iškalta 1387 m. Lietuvos krikšto data.

Kada pagonių šventyklos vietoje buvo pastatyta krikščionių bažnyčia, nežinia. Dabar stovinčios bažnyčios statybos 1774 m. ėmėsi Zavišinės dvaro, nutolusio nuo Šventybrasčio 2 kilometrus į šiaurę, savininkas Ignacas Zaviša. Apie 1870 m. prie bažnyčios išmūrijus koplyčią ir zakristiją, šventovė įgijo lotyniškojo kryžiaus planą.

1885 m. bažnyčioje susituokė Milošo seneliai Zigmantas Kunatas ir Juzefa Sirutytė. Po dvejų metų bažnyčioje buvo pakrikštyta jų pirmagimė Veronika Kunataitė, būsimoji poeto motina, o 1911 m. spalio 31-ąją ir pats poetas.

Šventoriuje palaidotas Milošo senelis Zigmantas Kunatas, prosenelis Simonas Sirutis, jo pirmoji žmona Eufrozina Kosakovskytė-Sirutienė, antroji žmona Veronika Sirutienė, Milošo prosenelė Joana Bagdonavičiūtė-Kunatienė.

Isos slėnis: kelias